

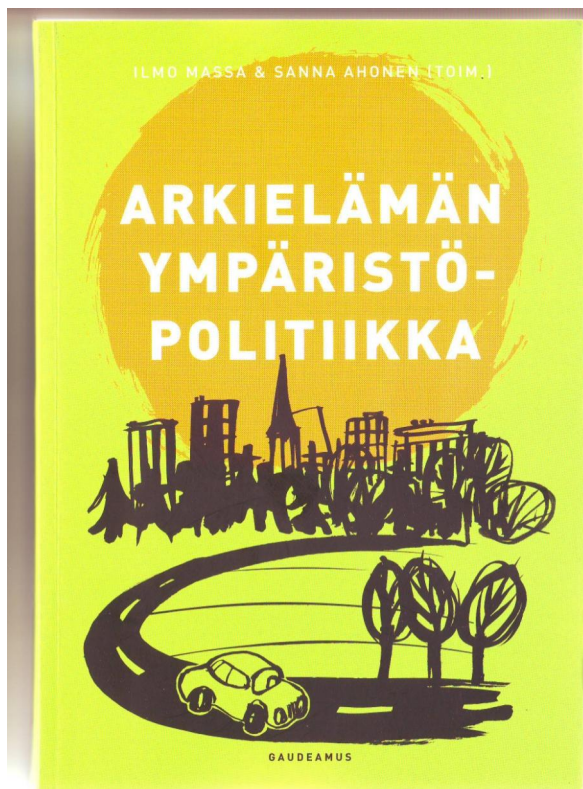
Arjen ympäristöpolitiikka- onko elämäntavan muuttaminen mahdollista?

ILMANKOS-projektin päätösseminaari 6.11. 2012 Tampereella

- I. Johdanto
- II. Opiskelijoiden ympäristöelämäkertojen teemoja
- III. Onko elämäntavan muuttaminen ilmastoystävällisemmäksi mahdollista?
- IV. Pieni ja suuri ympäristöpolitiikka
- V. Kirjallisuutta

I. Johdanto

1. Mitä on arjen ympäristöpolitiikka?

Arkielämän
ympäristöpolitiikka.
Toim. Ilmo Massa &
Sanna Ahonen.
Gaudeamus, Helsinki
2006.

SISÄLTÖ

Esipuhe (Ilmo Massa & Sanna Ahonen)

Ilmo Massa & Sanna Ahonen: Arkielämän ympäristöpolitiikka uutena tutkimusalueena

I. Ympäristö ja kulutus

Kirsi Eräranta & Johanna Moisander: Miten kuluttajia hallitaan markkinoilla ympäristöpoliittisena toimijana

Tiina Silvasti: Ruoka globalisoituu – kasvaako valinnan vapaus?

Kirsti Ahlqvist & Eva Heiskanen: Ekotehokkuus lapsiperheiden arjessa

Sanna Ahonen: Vihreä kuluttajan monet kasvot

II. Ympäristö ja elämäntapa

Marja Mesimäki: Ympäristövastuullisen kaupunkilaisen elämäntapavalinnat

Ilmo Massa: Perheen arkielämän ympäristöpolitiikka

Antti Karisto: Kesämökkielämä ja arjen ympäristöpolitiikka

Kaarina Määttä: Vihreä pioneirisukupolvi uuden elämäntavan airuena Suomessa

Arto Lindholm: Roskaliike ja ympäristötietoisuus

III. Määrittelykamppailuja

Risto Haverinen: Kaupunkilaisten ja ympäristöviraston kohtaaminen

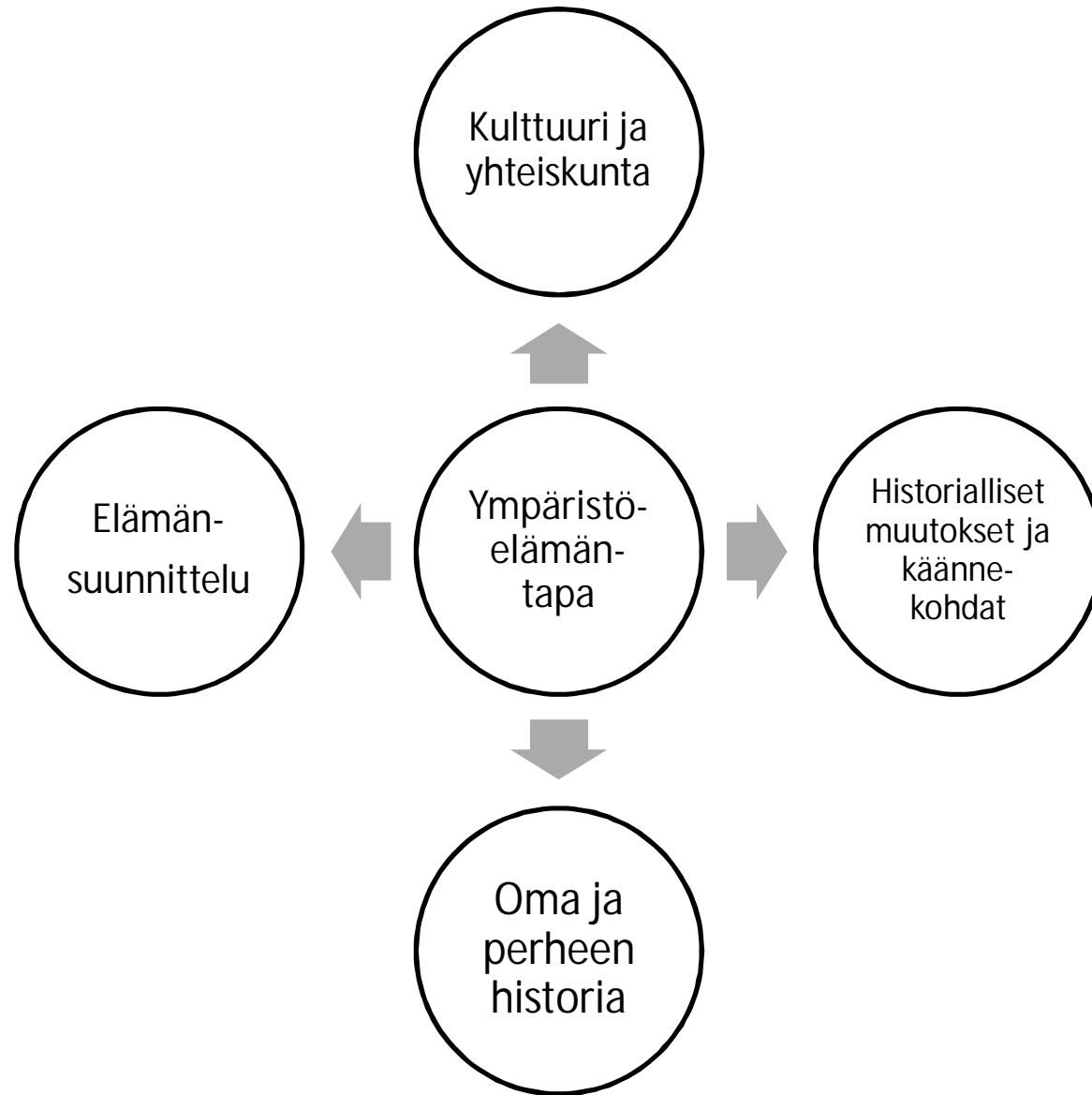
Riikka Paloniemi: Maanomistajat luontoa suojelemassa

Rauno Sairinen & Timo Heikkinen & Jukka Hirvonen: Arjen kokemuksia kestävästä tietoyhteiskunnasta

IV. Ilmo Massa & Sanna Ahonen: Arkielämän ympäristöpolitiikan näköaloja

V. Kirjallisuus

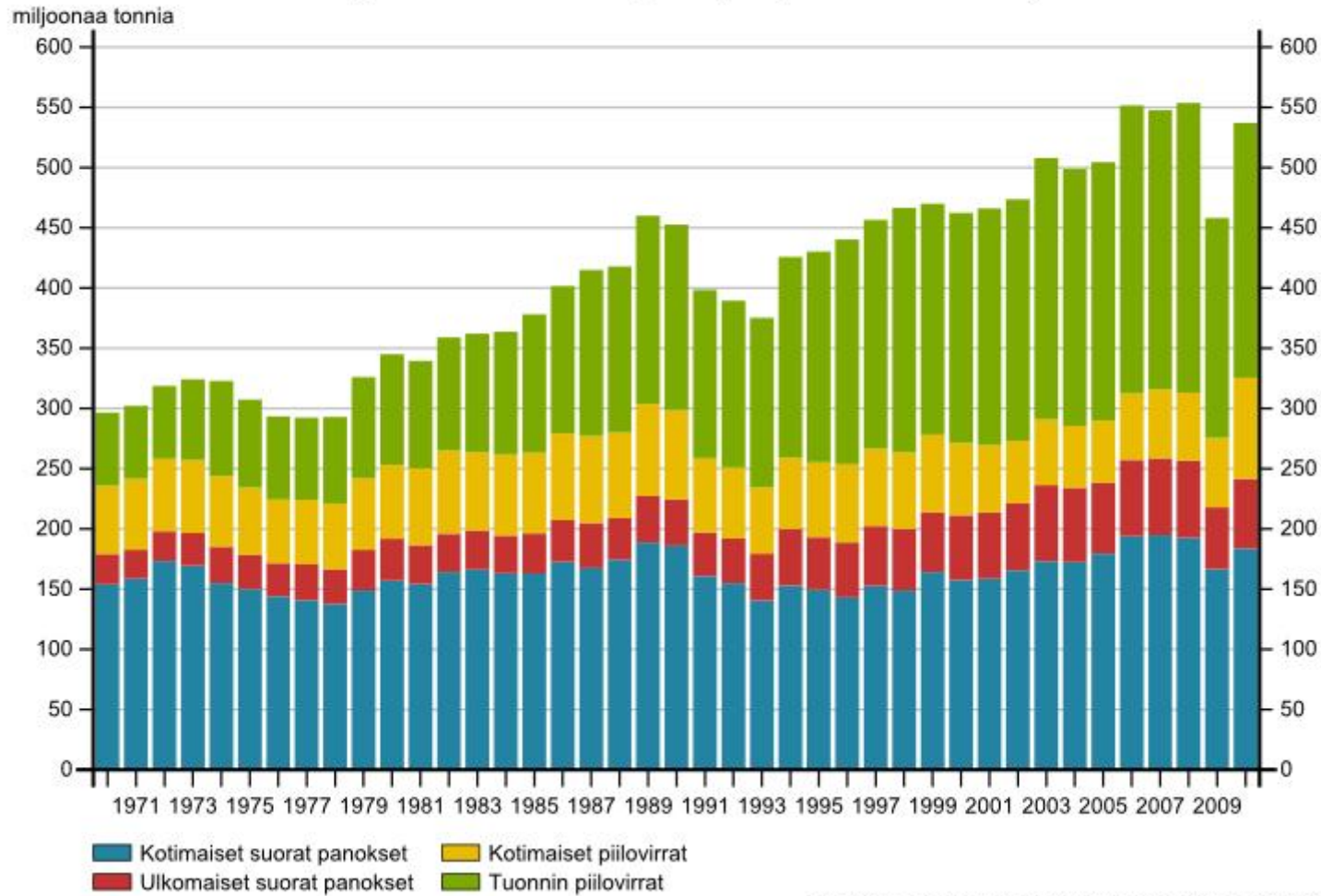
2. Ympäristöelämäntavan ulottuvuuksia

3.Ympäristöelämäntapa kulttuurisessa kokonaiskuvassa

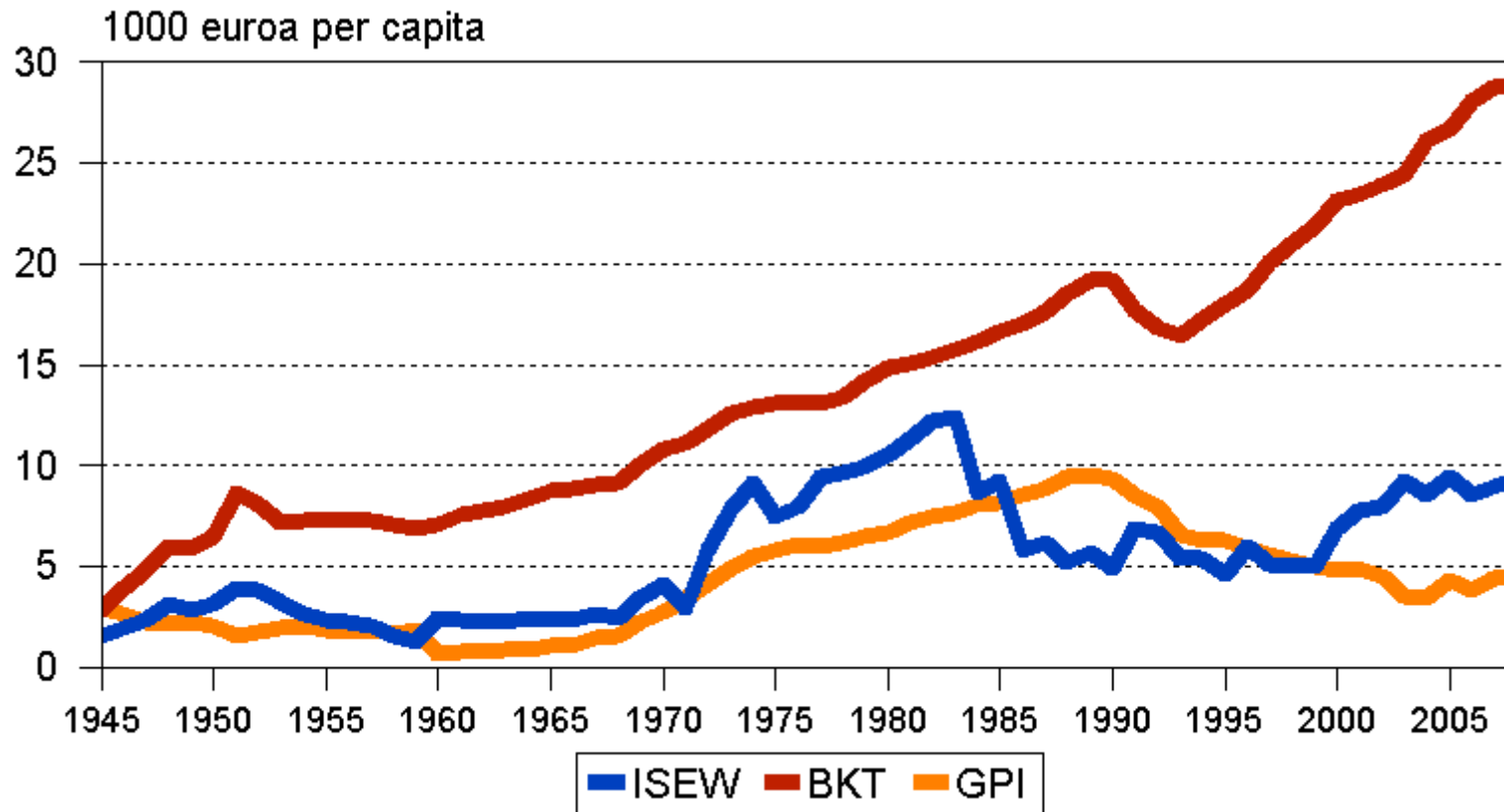
Käsite	Määritelmä	Esimerkkejä
Kulttuuri ja yhteiskunta	Ympäristön käytön vakiona säilyvät piirteet	Luonnonvalloitus- ja edistys-ideologia
Historiallinen muutos ja käännekohdat	Lamat ja nousukaudet, sodat, historiallinen muisti, ympäristökatastrofit	1960-luvun nousukausi, nopea autoistuminen, 1970-luvun "rajat", Tshernobyl yms.
Henkilökohtainen ja perheen historia	Henkilökohtainen ympäristösuhde, elämänkulku, sosiaaliset roolit, ystävien ja perheenjäsenten vaikutus	Koulutus, maalta muutto, sukupuoli, perhehistoria, ensimmäisen lapsen syntymä, työelämän muutokset
Elämänsuunnittelu	Elämäntavan muuttamista koskevat tietoiset päätökset	Kasvisruokaan siirtyminen, ympäristöaktivismi jne.

Luonnonvarojen kokonaiskäyttö (miljoonaa tonnia) 1970-2010

Tilastokeskus / Kansantalouden materiaalivirrat

Hyvin- vai pahoinvoiva Suomi? BKT-, ISEW- ja GPI -indikaattoreiden kuva Suomen hyvinvoinnin kehityksestä 1960-2005.

4. Ympäristöelämäntavan tyyppejä (2003)

Kotitaloustyyppi	Ominaisuudet	Osuus %
Välinpitämättömät materialistit	Pienituloisia. Tavoittelevat mukavuuksia. Eivät ole lainkaan ympäristötietoisia.	12 %
Säästäväiset ja vaatimattomat	Säästäviä ja niukkoja kuluttajia. Eivät halua maksaa ympäristönsuojelusta	10 %
"Mielihaluihmiset"	Kuluttavat huvituksiin. Suuri matkabudjetti.	14 %
Aktiiviset individualistit	Henkilökohtainen riippumattomuus ilman sosiaalista sitoutumista. Tyydyttävä työ tärkeämpi kuin korkeat tulot. Noudattavat terveellisiä elintapoja ja matkustavat paljon. Ekokuluttavat mikäli rahat riittävät.	7 %
Ympäristötietoiset individualistit	Suoritus- ja urasuuntautuminen. Ammatillisia ja yksityisiä aktiviteetteja. Korkea kulutustaso ekokulutuksella ryyditettynä: luonnonmukainen ravinto, energiasäästävät laitteet, energiatietoisuus jne.	23 %
Ympäristötietoiset konservatiiviset	Sosiaalinen vastuu ja harmoninen perhe-elämä. Sekä talouskasvu että ympäristönsuojelu tärkeää. Ostokäyttäytyminen hinta- ja ympäristötietoista. Välttävät pakkausmateriaalia ja säästävät energiaa.	19 %
Ympäristötietoiset vaihtoehtoihmiset	Itsensä toteuttaminen ja sosiaalinen vastuu. Taide ja kulttuuri kiinnostavat. Vähäinen tulo- ja kulutusorientaatio. Terveellinen ravinto, ympäristötietoinen toiminta.	15 %

II. Opiskelijoiden ympäristöelämäkertojen teemoja

1. Tshernobyl-sukupolvi

"Ensimmäinen voimakas muistamani mielikuva siitä että ahdistuin elinympäristön vuoksi, liittyi Tshernobylin ydinonnettomuuteen. Vaikka tuhosta ja ihmisten kurjuudesta kertovat uutiset onnettomuusalueilta ja sen ympäristöstä järkyttivät, kaikkein vihaisin olin kuitenkin kotimaani puolesta. Oli huutava vääryys että Suomessa luonto kärsi ja piti pelätä radioaktiivista säteilyä, vaikka varsinainen vahinko oli tapahtunut Neuvostoliitossa." (nainen, syntymävuosi puuttuu)

2. Suomalaisen elämäntavan kaksimuotoisuus

"Mökkimme on isäni vanha kotitila. Perheemme käyttää mökkiä ympäri vuoden, mutta eniten kesällä ja alkusyksyn parhaana marja-aikana. Mummoni eläessä kävimme maalla koko perheen voimin melkein joka viikonloppu, kesä- ja talvilomien lisäksi. Tulimme sisareni kanssa joskus siihen tulokseen että meillä on juuret maaseudulla, vaikka olemmekin samalla helsinkiläisiä lähiönuoria.

Käydessään maalla tuntee aina palaavansa takaisin epämääräiseen aikaan lapsuuden ja nykyisyyden välillä. Ympäristö on tuttu, turvallinen. Ilma on raikas ja helppo hengittää. Luonnon kauneus jaksaa aina ihmetyttää"
(nainen, syntymävuosi puuttuu)

3. Elämäkertojen globalisaatio

"Lähdin lukion ja varusmiespalveluksen välissä vapaaehtoistyöhön Australian kautta Fidzi-saarille. Melu, haju, köyhyys, rikkaus ja kaikki muu eksoottinen tekivät minuun suuren vaikutuksen. Uusia näkökulmia tarjosi myös todella perifeerinen, yhteisökeskeinen kyläelämä sekä trooppinen luonto. Inspiroidun ensimmäisen kerran todella yhteiskunnallisista kysymyksistä, Etelä-Pohjoinen -asetelmasta ja perifeeristen alueiden ongelmista. Matkailin muissakin kehitysmaissa ja näistä kysymyksistä kasvoi eräänlainen itse itseään ruokkiva kierre"
(v. 1978 syntynyt mies).

4. Kasvissyönti ja eläinten oikeudet

"16-vuotiaana lopulta aloin kasvisyöjäksi. Myönnän kyllä että päätökseeni vaikutti kovasti se että lihan pois jättäminen kuului minusta viileään elämäntyyliin. Elettiinhän aikaa jolloin Suosikin muotisivuilla ylistettiin kirpputorilöytöjä. Suuri ensirakkauteni harrasti kavereineen kaikenlaisia extreme -urheilulajeja benji-hypyistä kiipeilyyn ja yksi hänen cooleista kavereistaan oli "vege". Kasvissyönti oli yhtä hienoa kuin pojan muodikkaaksi nirsitty ja blondattu tukka, tyylikkäästi löysät skede-housut ja raidallinen Stüssyn pipo." (v. 1977 syntynyt nainen).

5. Ympäristötietoisuus sukupolvien ketjussa

"Ympäristön suojeluun mummo suhtautui vihamielisesti. Häneltä ei riittänyt ymmärtämystä vihreille eikä muillekaan ympäristön puolestapuhujille. Ympäristön suojelu puheenaiheena oli mummolle kuin punainen vaate espanjalaishärälle" (v. 1971 syntynyt nainen).

"On verrattoman liikuttavaa nähdä puolitoistavuotias tyttöni laittamassa "rossscka", niin kuin hän sitä kutsuu, oikeaan pönttöön. Ehkä se tästä!" (v. 1971 syntynyt mies).

6. Ympäristöelämäntavan pakkorako

"Viimeisen naulan arkkuumme voisi joidenkin ekohardlinerien mielestä lyödä paljastus, että molemmat lapsemme ovat käyttäneet kertakäyttövaippoja. Niin lapsenlapsemme tulevat leikkimään vanhempiensa vaippavuorissa. Ainoa perustelu kertakäyttövaipoille on oman mielenterveyden ja perherauhan säilyttäminen. Esikoisimme alkuaskelilla yritimme käyttää kangasvaippoja. Se oli kuitenkin liian vaivalloista pullamössö-sukupolven edustajille. Kotimme käytännöllisesti katsoen peittyi kuivumaan ripustettuihin, epämääräisen värisiin kääriliinoihin ja lapsemme pylly punotti märistä vaipoista kunnes vapahtaja Pampers-Ultra-Super-Duper-Dry saapui kotiimme" (1971 syntynyt mies).

7. Syyllistymiskilpi

"Vastustan edelleenkin turhaa yksityisautoilua. Minäkin käyttäisin autoa vähemmän, jos joukkoliikenne toimisi paremmin, mutta kun ei. Espoossa miltei rohkaistaan käyttämään omaa autoa. Kaupunkirakenne on niin hajanainen, että kaikki joukkoliikennekustannukset ovat suhteellisen kalliit. Henkilöauto on kulkuväline – yksi monien joukossa. Joillakin matkoilla sen käyttö on perusteltua ja mahdollisesti muita vaihtoehtoja ympäristöystävällisempääkin"... Minä siis jatkan autolla ajamista. Ilmankin pärjäisin mainiosti. Vielä en kuitenkaan luovu autolla ajamisesta – mukavuudenhaluinen kun olen. Jotakin pitäisi tehdä Suomessakin tuloillaan olevalle yksityisautoiluun liittyvälle saasteongelmalle. Käsittämätöntä, että kaupungin viranomaiset ymmärtävät tilanteen vakavuuden mutta eivät reagoi siihen millään tavalla" (v. 1979 syntynyt nainen).

III. Onko elämäntavan muuttaminen ilmastoystävälliseksi mahdollista ?

- ✓ "Eiköhän noista kasvihuonekaasuista etc ole puhuttu jo parikymmentä vuotta - ketään vain ei tunnu enää kiinnostavan!" (Paavo Hellstedt)
- ✓ "No säätovara meillä suomalaisilla on keskimäärin runsaasti. Eikös se ole myönteinen asia?" (Harri Hakala)
- ✓ "Miksi ei olisi? Millä ajanjaksolla ja se, tarvitaanko muutokseen jokin massiivinen ympäristökatastrofi onkin sitten toinen juttu" (Paula Saikkonen)
- ✓ "Lähestymistapa, jossa yksilöt yrittäisivät muuttaa elämäntapaansa ilmastoystävällisemmäksi, on tuskin kovin tehokas. Yhdyskuntia on muutettava ekotehokkaammiksi, kyllä yksilöt siihen sopeutuvat. Mutta vain fakiiri sinnittelee ilman autoa yhdyskunnassa jossa 1-3 autoa / perhe on käytännöllinen välttämättömyys" (Marko Hamilo)

Jatkuu ... .

- ✓ "Helpoin ja houkuttavin keino on ehkä lyhennetty työpäivä (vähemmän kulutusrahaa ja enemmän aikaa), toinen keino olisi pienen kalliin keskusta-asunnon ostaminen. Isoja asioita ovat myös esim. vähäpäästöisen auton hankinta (jos omistaa paljon kuluttavan auton), tuulisähkön-/-osakkeiden hankinta normaalin sähkön sijaan, kasvisruokailun lisääminen edes osassa aterioita. Yhtiökokoukseen voisi myös pyytää energia-asiantuntijoita kertomaan miten taloyhtiö voisi säästää energiaa etenkin jos peruskorjaus tulossa, myös energiakatselmuksia kannattaisi lobata ja yrittää saada taloyhtiön ympäristövastuuhenkilön/energiaekspertin innostuneesta asukkaasta. Pitkät lentomatkat pois ja loput matkat kompensoidaan luotettavien sertifioitujen firmojen kautta jotka oikeasti rakentaa esim. tuulivoimaa Intiaan (Climatefriendly, Atmosfair)" (Petteri Huuska)
- ✓ "Massiivinen ympäristökriisi ikävä kyllä tarvitaan. Asukkaille on turha säilyttää mitään vastuuta ilmastokriisistä. Näin luodaan vain illuusiota, että ongelma on hoidossa, kunhan tehdään pieniä kosmeettisia muutoksia" (Arto Lindholm)
- ✓ Vaikka kuinka sitä yrittää olla positiivinen niin kyllä se niin on että Arto on oikeassa. Huonosti meille käy! (JP Roos)

The Ecologist-lehdessä julkaistu "tiedemiesten manifesti aikamme ihmiselle" (1972)

"Kasvuhakuisen teollistuneen elämäntavan suurin vika on ettei se voi jatkua loputtomiin. Sen väistämätön loppu on edessä ihmisiän kuluessa – ellei hyvinvointiinsa linnoittautunut vähemmistö pysty pitämään elämäntapaansa yllä hieman kauemmin muun ihmiskunnan suurten kärsimysten kustannuksella"

IV. Pieni ja suuri ympäristöpolitiikka

- ✓ Ekologinen Kuzentz –käyrä
- ✓ Arjen ympäristöpolitiikkaa tutkimalla maailmanlaajuiset ympäristöhaasteet voidaan vähitellen kääntää pienemmiksi, kulttuurisesti helpommin sulaviksi , kouriintuntuviksi teoiksi
- ✓ Arjen ympäristöpolitiikka haastaa ympäristöpolitiikan ja yleensä yhteiskuntapolitiikan muuttumisen symboliseksi politiikaksi tai ritualisoitumisen.
- ✓ Arjen ympäristöpolitiikka haastaa ympäristöpolitiikan tutkimuksen lisääntyvän välineellistymisen
- ✓ Kompromissistrategia: elämänsuunnittelu + säästäväinen elämäntapa + ekotehokkaat laitteet + valmius ottaa käyttöön uusia ekotehokkaita teknologisia ja sosiaalisia innovaatiota.

Ympäristöpolitiikan ohjauskeinot

	Toteuttaja	Ohjauksen kohteen motiivi	Esimerkkejä
Oikeudellinen ja hallinnollinen ohjaus	Julkinen valta	Pakko	Kiellot ja lupajärjestelmät
Suunnitteluohjaus	Julkinen valta	Taloudellinen hyöty tai haitta	Maankäytön suunnittelu
Taloudellinen ohjaus	Julkinen valta	Taloudellinen hyöty tai haitta	Verot, maksut, pantit, sakot, tuet
Tieto-ohjaus ja kasvatus	Julkinen valta, toimijat itse	Oma tahto	Tiedotus, koulutus, tutkimus, ympäristökasvatus
Neuvotteleva ohjaus	Julkinen valta, toimijat	Tiedon hankkiminen, sidosryhmien huomioiminen	Ympäristöjohtaminen, vapaaehtoiset sopimukset viranomaisten kanssa
Markkinaohjaus	Markkinat	Menestyminen taloudellisessa kilpailussa	Vapaa kilpailu
Arjen ympäristöpolitiikka	Yksilöt, perheet, pienyhteisöt	Arjen suunnittelu	Elämänpolitiikka

V. Kirjallisuutta

- ✓ Massa, Ilmo Elämänpolitiikkaa epävarmassa kulttuurissa. Teoksessa J.P. Roos & Tommi Hoikkala (toim.), Elämänpolitiikka. Gaudeamus, Helsinki 1998), 189-218.
- ✓ Massa, Ilmo & Risto Haverinen: Arkielämän ympäristöpolitiikka. Ympäristöministeriö. Suomen ympäristö 521. Helsinki 2001.
- ✓ Massa, Ilmo & Sanna Ahonen: Arkielämän ympäristöpolitiikka. Helsinki, Gaudeamus 2006.
- ✓ Massa, Ilmo & Antti Karisto & Anu Lillunen: The Discourses on Food and Eating. A study based on Finnish students' environmental biographies. Environmental Fennica 30(2011): 1-32.
- ✓ Wethington, Elaine: On overview of the life course perspective. Implications for Health and Nutrition. Journal of Nutrition Education & Behaviour 37(2005), 115-120.

Kiitos!

Kulttuurin kehittämisen pitkä tie